

appendix, ut jam satis ostendimus, ad publicam tantum Penitentiam pertinebat.

Deinde non sustulit Nectarius, nisi id, quod necessarium erat ad sedandum populi tumultum ex occasione detecti illius flagitii excitatum; ad hoc autem satis superque erat, de medio tollere Confessionem et Penitentiam publicam, neque enim ex Confessione Penitentiaque privata ullus tumultus exoriri poterat.

Tertio, post Nectarii tempora mansit semper in Ecclesia Graeca, usus Confessionis privatae, ut perspicuum est ex Chrysostomo, Nephoro, Cartophylace, Concilio Trullano, aliisque testimoniis supra citatis. Nulla autem historia refert, ab ullo Episcopo vel Concilio revocatum esse ac retractatum id quod Nectarius fecerat: non igitur abrogaverat ille Confessionem privatam.

Quarto Sozomenus, qui fusius historiam istam conscripsit, et quem adversarii potissimum citant, affirmat Deum ipsum praecipisse, ut penitentibus venia daretur, et necessariam esse Confessionem: idem autem Sozomenus non reprehendit Nectarium, ut eversorem juris divini, sed tantum dubitanter, et modice illum carpit, quod occasio nem sustulerit peccata invicem arguendi. Neque ullus alius scriptor in tot annorum centuriis Nectarium accusavit: quod certe multi fecissent, si rem tam necessariam, et ab Apostolorum temporibus in Ecclesia frequentatam, ipse unus Episcopus abrogare tentasset.

Quinto ipsi etiam adversarii non admittunt homines ad Eucharistiam, nisi prius exploratos, ut intelligi potest ex Philippo in Confess. Augustana art. de Confessione, ubi sic ait: « Confessio apud nos non est abolita: non enim solet porrigi corpus Domini, nisi antea exploratis, et absolutis. » Item ex Calvino, qui lib. III. Instit. cap. 4. § 13. sic ait: « Interim quin sistant se oves Pastori quoties sacram Communionem participare volunt, adeo non reclamo, ut maxime velim hoc ubique observari. » Quis igitur credat Nectarium tam fuisse imprudentem, ut non videret, quam malum esset, permittere unicuique accessum ad sacra mysteria, sine ulla purgatione ac reconciliatione? Haec de historia Nectarii hoc loco sufficiant.

Non ignoro Thomam Waldensem in II. tomo, cap. 141. in ea sententia fuisse, ut existimaret, a Nectario Confessionem simpliciter abrogatam fuisse, eumque in ea re

graviter errasse, sed non facile id concederem, tum quod Nicolaus Papa in epistola ad Photium, quae recitatur in VIII. Synodo act. 4. Nectarium vocet Haereticorum expugnatorem, et Ecclesiarum defensorem; tum quod Nectarii sententiam S. Joannes Chrysostomus apertissime tueatur, ut in sequenti capite ostendimus; tum denique, quod Nectarii sententiam omnes Orientis Ecclesiae secute sint.

Scio etiam, quibusdam visum esse, totam hanc historiam esse confictam a Socrate: sed non facile adduci possum, ut credam historiam illam falsam esse, quae tum scribebatur, cum adhuc viverent, qui rei gestae interfuerant; praesertim cum res, quae narratur, non in angulo aliquo, sed in urbe celeberrima, conscio populo universo, contigisse dicatur.

CAPUT XV.

Sollicitur argumentum III. Joannis Calvini.

Pergit Calvinus in eodem capite sectione 8. et adducit Chrysostomum: « Hanc, inquit, abrogationem tot locis evidenter Chrysostomus testatur, Constantinopolitanae et ipse Ecclesiae praesul, ut mirum sit, istos audere contra mutare. Peccata tua, inquit hom. 2. in Psal. 50, dicitur ut deleas illa. Si confunderis alicui dicere, quae peccasti, dicitur quotidie ea in anima tua: non dico, ut confitearis conservo tuo, qui exprobrat: dicitur Deo, qui curat ea. »

Addit ibidem Calvinus alia loca similia ejusdem Chrysostomi, ex serm. de Penitentia et Confessione, item ex homil. 5. de incomprehensibili natura Dei, item ex hom. 4. de Lazaro. Addit Philippus in Confess. August. artic. de Confessione alium locum similem superioribus, ex hom. 31. cap. 12. epistol. ad Hebraeos.

Respondeo, Chrysostomum, qui Nectarii successorem se agnoscebat, diligenter, ut par erat, iudicium praedecessoris sui defendere voluisse, sic tamen, ut veritati, et fidei nulla in re detrimentum afferret. Quemadmodum igitur Nectarius non Confessionem privatam, sed publicam abrogavit, sic etiam Chrysostomus passim Confessionem publicam carpit, privatam autem nusquam reprehendit.

Id perspicuum est ex omnibus locis, quae

vel objecta sunt ab adversariis, vel objici potuissent. Nam hom. 2. in Psal. 50. cum ait: « Non dico, ut confitearis conservo tuo, qui exprobrat », aperte indicat se loqui de Confessione publica, ex qua exprobratio sequi solebat. Nam ut refert Origenes hom. 2. in Psal. 37, cum publica fieret Confessio, non deerant qui exprobrarent: « Si hujusmodi, inquit, homo memor delicti sui, confiteatur quae commisit, et humana confusione parvi pendat eos, qui exprobrant eum confitentem, et notant, vel irrident etc. » Ex privata autem Confessione nulla sequi potest exprobratio, tum quod sine testibus ea confessio fiat, tum quod arctissimo vinculo teneantur Sacerdotes altissimo silentio tegere, quae in privata Confessione audierunt. Quod igitur Chrysostomus ait hom. citata in Psal. 50. *Si confunderis alicui dicere, quia peccasti*, intelligi debet ad hunc modum: Si confunderis alicui dicere, qui exprobrare possit, id est, publice, ut ipse continuo explicat, cum ait: « Non dico ut confitearis conservo tuo, qui exprobrat. »

Idem Chrysostomus homil. de Penitentia et Confessione, qui est secundus locus a Calvino adductus, sic ait: « Nunc autem neque necessarium, praesentibus testibus confiteri etc. » ubi videmus, confessionem illam improbari, quae fit coram testibus, quamque Nectarius abrogaverat: siquidem verba illa: « Nunc autem neque necessarium », notant, aliquando fuisse necessarium coram testibus confiteri, sed eam necessitatem tunc fuisse sublata.

Item hom. 5. de incomprehensibili natura Dei: « Non te, inquit, in theatrum conservorum tuorum duco, non hominibus peccata tua detegere cogo ». Hic etiam cernere est, quam aperte Chrysostomus alludat ad illam veterem Episcoporum constitutionem, qui teste Sozomeno in Tripart. lib. IX. cap. 35. voluerant, ut quasi in theatro peccata panderentur: quam constitutionem Nectarius, ut saepe diximus, abrogavit.

Item in hom. 4. de Lazaro: « Cave, inquit, homini dixeris, ne tibi exprobrat ». Et infra: « Non cogo te in medium prodire theatrum, ac multos adhibere testes: mihi soli dic peccatum privatim etc. » Idem hom. 31. in epistol. ad Hebraeos: « Non tibi, inquit, dico ut te prodas in publicum; neque ut te apud alios accuses ». Idem homil. 8. de Penitentia: « Non reveles, inquit, ulcus, non in commune theatrum accusationem

producas, non delictorum testes statuas ». Idem hom. de publicano ad cap. 18. Lucae: « Admoneo te ut assidue confiteare: neque enim te ad theatrum duco conservorum tuorum etc. » Ex his locis evidenter colligitur, Chrysostomum de publica Confessione loqui, cum a confessione hominibus facienda populum dehortatur.

At, inquit, Confessioni, quae fit hominibus, Chrysostomus opponit Confessionem, quae fit soli Deo in anima, sive intra conscientiam confitentis, cogitatione, non lingua; igitur excludit omnem confessionem quae fit hominibus, sive publicam, sive privatam: non enim Confessio privata facta coram Sacerdote, dici potest facta esse in anima, sive intra conscientiam, sive cogitatione, non lingua. Verba ejus haec sunt hom. 2. in Psal. 50. « Si confunderis dicere alicui quia peccasti, dicitur ea quotidie in anima tua. » Homil. de Penitentia et Confessione: « Nunc autem neque necessarium est praesentibus testibus confiteri: cogitatione fiat delictorum exquisitio: absque teste sit hoc iudicium: solus te Deus confitentem videat ». Hom. 31. in epistol. ad Hebraeos: « Ante Deum confitere peccata tua: apud verum Iudicem cum oratione delicta tua pronuntia, non lingua, sed conscientia tua memoria ». Homil. 8. de Penit. « Non delictorum testes statuas: intus in conscientia, astante nemine, praeter eum, qui cuncta videt, Deum, reforma quod deliquisti. »

Respondeo; Chrysostomum in his locis opponere Confessioni publicae, confessionem, quae fit soli Deo in conscientia, sine sono verborum: quia non loquitur de Confessione, ut ordinatur ad Absolutionem Sacerdotalem, quae proprie pars est Sacramenti Penitentiae essentialis, sed de Confessione ut ordinatur ad confessionem et erubescendum, quae pars dici potest Satisfactionis. Illa enim Confessio publica, quam sustulit Nectarius, non erat instituta, ut per eam Sacerdos cognosceret, peccata penitentis, et inde recte judicaret, esset ne penitens ligandus, vel absolvendus, aut quae Penitentia imponenda esset: sed solum ut penitens publica illa confusione accepta, partem poenae, quae peccatis ejus debebatur, lucret. Porro Chrysostomus recte monet, non esse necessarium ad ejusmodi finem obtinendum, publice, vel etiam privatim confiteri hominibus: sed satis esse, cum dolore et lachrymis confiteri Deo, et sic satisfacere, adjunctis precibus, elemosynis,

jejunii, aliisque piis, laboriosisque operibus. Quod autem ad alium finem, nimirum, ut Sacerdos noverit morbos penitentis, quibus medicinam Penitentiam applicare debet; necessaria sit Confessio, ostendimus supra ex lib. 2. de sacerdotio, ejusdem Chrysostomi, nec non ex testimoniis Basilii, Nysseni, et aliorum Patrum Græcorum, a quibus nullo modo credibile est Chrysostomum dissen- sisse.

Adde quod si Chrysostomus in locis supra citatis, de Confessione respectu cujuscumque finis loqueretur, non solum nobiscum, et cum tota Ecclesia, sed etiam cum adversariis nostris pugnaret. Adversarii enim Confessionem sallem aliquorum gravium delictorum coram Ministro utilissimam, vel etiam necessariam esse censent; Chrysostomus autem, confessionem coram hominibus non solum dicit non esse necessariam, sed etiam aperte damnat, ac rejicit: sic enim loquitur hom. 4. de Lazaro; « Cave homini dixeris, ne tibi exprobret », et hom. 8. de Penitentia; « Non reveles ulcus, non delictorum testes status ». Quare Chrysostomus solum Confessionem publicam rejicit, ut erat pars quædam Satisfactionis: ex quo sequitur confessionem etiam privatam, non esse necessariam ad illum eundem finem, licet ad alium finem necessariam esse, neque ipse hoc loco neget, et alibi satis aperte confirmet.

CAPUT XVI.

Argumentum IV. Calvini.

Post objectionem illam ex Chrysostomo, Calvinus multa disserit in eodem capite, a sectione 9. usque ad 16. de variis Confessionum formis; non pauca etiam more suo, non tam argumentando, quam calumniando, dicit in decretum Concilii Lateranensis. Sectione autem 16. redit ad argumenta, atque objicit verba illa Psal. 18. *Delicta quis inteligit?* et illa Psal. 37. *Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum* (1), ex quibus locis ita concludit; « Quis suorum peccatorum nunc supputationem cogitet, ubi Davidem videt suorum numerum inire non posse? » Deinde sectione 17. et 18. rem exaggerat

(1) Psal. XVIII, 13; Psal. XXXVII, 5.

multis verbis, quæ frustra hoc loco adscriberentur: summa est, enumerationem peccatorum esse impossibilem, et ideoque nec a Deo fuisse imperatam, neque ab Ecclesia imperari jure potuisse.

Sed objectio ista, qua etiam utitur Philippus in Confessione Augustana, et cæteri sectarii passim, non modo per se tenuis est, sed etiam ex verbis ejusdem Calvini eodem in loco positus, apertissime solvitur. Docet enim Calvinus, sectione 18. in Confessione quæ Deo fit, non satis esse, generatim confiteri ac dicere, Peccator sum: sed oportere quantum in nobis est, singula peccata accurate confiteri. Quod idem Catholici omnes docent de Confessione quæ fit Sacerdoti. Neque enim jubent omnia omnino peccata enumerari, sed ea solum, quæ post diligentem excussionem memoriæ occurrunt; diligentem autem excussionem vocant, quam in rebus gravioribus ordinarie homines adhibere solent. Denique id solum jubent, ut peccata omnia, quantum in nobis est (qua phrasi Calvinus utitur in explicanda Confessione quæ Deo fit) enumeremus, dum coram Sacerdote conscientiam nostram aperimus.

Quæcumque igitur Calvinus objicit contra enumerationem peccatorum in Confessione quæ fit homini, eadem objici possunt contra enumerationem peccatorum in Confessione quæ fit Deo. Nam si illa enumeratio est impossibilis, et hæc est impossibilis: si illa est crudelis carnificina, et hæc est crudelis carnificina: si illa facit hypocritas, et hæc facit hypocritas: et contra, si hæc ab his incommodis libera est (ut Calvinus dicere cogitur) quia non est facienda, nisi quantum in nobis est: et illa ab his incommodis libera est, quia non est facienda nisi quantum in nobis est: quemadmodum in Confessione quæ Deo soli fit, post enumerationem eorum, quæ recordamur, addimus: « Delicta quis inteligit? ab oculis meis munda me Domine, et Peccavi super numerum arenæ maris: » et tamen omnium peccatorum indulgentiam expectamus: sic etiam in Confessione, quæ fit homini, vel potius per hominem Deo; post enumerationem eorum quæ recordamur, addimus: « Delicta quis intelligit etc. » et nihilominus integram peccatorum omnium indulgentiam expectamus.

CAPUT XVII.

Dilatatur argumentum V. Calvini.

Ultima Calvini objectio habetur in eadem sectione 18. ubi ex verbo Dei jactat se demonstrasse, sine Confessione aut ejus voto, posse homines justificari: Non alia, inquit, nunc est peccatorum remissio, quam semper fuit. Quotquot remissionem peccatorum a Christo obtinuisse leguntur, non leguntur in aurem Sacrificii ejusdem confessi, nec sane confiteri poterant, ubi nec Sacrificii Confessionarii erant, nec ipsa etiam Confessio: et multis postea sæculis inaudita fuit hæc Confessio, quibus sine hac conditione remittebantur peccata. Sed ne quasi de re dubia longius disceptemus, verbum Dei apertum est, quod æternum manet: Quotiescumque ingemuerit peccator, omnium iniquitatum ejus non recordabor. Huic verbo, qui aliquid audet adjicere, non peccata ligat, sed Domini misericordiam.

Hæc objectio quatuor quasi membris continetur, quæ singillatim excutienda sunt. Primum assumit Calvinus, non aliam esse nunc remissionem peccatorum, quam semper fuit, et quia Confessio auricularis non semper fuit, inde colligi vult, eam non esse ad justificationem impii necessariam.

Sed si hæc argumentatio aliquid vere concluderet, non solum Confessio, sed etiam Baptismus in discrimen adduceretur: Nam ut Confessio, ita etiam Baptismus non semper fuit, et tamen scriptum legimus Joan. 3: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu sancto, non intrabit in regnum caelorum* (1): quæ tempore legis veteris nusquam legebantur. Quare si nunc est remissio peccatorum, quæ semper fuit; aut Baptismus nunc necessarius non est, et Christus (quod absit) mentitur; aut ab initio sæculi, Baptismus ex aqua et Spiritu sancto necessarius fuit, quod nemo sanæ mentis dicere potest. Quemadmodum autem ex Evangelio demonstramus, nunc Baptismus ad remissionem peccatorum requiri, qui in lege veteri non requirebatur; quia scriptum est: *Nisi quis renatus fuerit etc.* sic etiam ex Evangelio demonstramus, Confessionem peccatorum ad justificationem hoc tempore necessariam esse, quæ tempore Pa-

trum Testamenti veteris necessaria non erat: quia scriptum est Joan. 20. *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt* (2). Quod in lege veteri scriptum non erat.

Deinde assumit Calvinus, eos omnes, quibus Christus peccata dimisit, sine Confessione auriculari justificatos fuisse; ex quo concludi vult; nunc etiam sine Confessione auriculari homines justificari posse.

Sed facilis est solutio, eaque triplex. Primum enim quo tempore Christus propria vocis ministerio homines justificabat, non dum Sacramentum Confessionis instituerat: proinde nihil est mirum, si absque Confessione penitentes reconciliavit. Deinde Christus auctor Sacramentorum, a Sacramentis suis non dependebat, et ideo non modo sine Confessione, sed etiam sine Baptismo peccata interdum remittebat.

Denique Christus Deus erat, et ideo peccata contra se, suamque legem facta, simpliciter donare poterat: nos autem ministri sumus, neque ut Domini, sed ut Judices a Domino constituti, vel solvimus, vel ligamus: quare necesse habemus, causas diligenter expendere, et ex ipsa rerum Confessione diducere, quid in re tanta sit nobis agendum, ne forte perperam ligemus, aut solvamus, et dum hominibus peccata remittimus, Dominum offendamus.

Tertio Calvinus assumit, multis postea sæculis inauditam fuisse hanc Confessionem.

Sed hoc falsum esse, Calvinus ipse testatus est in hoc eodem capite §. 7. cum ait: « Miror qua fronte ausint contendere, Confessionem, de qua loquuntur, juris esse divini: cujus equidem vetustissimum esse usum fatemur ». Et quamvis id Calvinus non diceret, testimonia a nobis allata, Irenæi, Tertulliani, Origenis, Cypriani, et aliorum, ad quæ Calvinus respexit, eum usum Confessionis, de qua loquimur, vetustissimum esse confessus est, plane evincerent, falsum esse quod hoc loco idem Calvinus ait, multis sæculis post Christum inauditam fuisse hanc Confessionem.

Quarto denique adjungit verba illa: *Quotiescumque ingemuerit peccator omnium iniquitatum ejus non recordabor.* Ex quibus evidenter concludi existimat, sine Confessione aut ejus voto, remitti posse peccata.

Sed hoc argumentum adeo non timuit S.

(1) Joan. III, 3. — (2) Joan. XX, 23.

Leo, ut in eadem epist. 91. ad Theodorum, hunc ipsum locum Ezechielis adduxerit, ubi paulo ante scripserat, Deum ordinasse, ut sine Sacerdotum supplicatione indulgentia divina nequeat obtineri. Et jure non venit in mentem S. Leoni, ut hoc argumentum time-ret, cum non ignoraret neminem esse, qui, ut oportet, ingemiscat, qui non cupiat ea remedia animæ suæ vulneribus applicari, quæ Deus pro temporum varietate instituit. Alioqui si simpliciter gemitus quicumque sufficeret ad salutem, non solum Confessio, sed etiam Baptismus necessarius non esset; addo etiam, sine fide, spe, et charitate homines justificandos; quis enim prohibet, quominus ob solum temporale damnum aliquis ingemiscat? Quemadmodum igitur in eo gemitu, cui salus a Deo promittitur, includitur fides, spes, charitas, peccati detestatio, et propositum vitæ melioris, ita etiam Baptismi aut Confessionis votum ac propositum continetur; et sicut non addit ad verba Domini, sed illa congruenter exponit, qui ad justificationem præter gemitum, fidem, spem, charitatem, et alia quæ diximus, exigit; sic etiam non addit sed exponit, qui præter gemitum, votum Baptismi aut confessionis requirit.

CAPUT XVIII.

Diluitur I. objectio Martini Kemnitii.

Martinus Kemnitius in 2. par. Exam. pag. 976. et sequentibus multa argumenta contra necessitatem Confessionis adducit, quæ cum ex Calvinii Institutionibus fere de prompta sint, dissoluta videri possunt. Percurram nihilominus omnia, ut vel ea solvam, vel jam soluta esse ostendam.

Prima objectio habetur pagina 986. ubi hoc argumentum Kemnitius facit: « Non aliter Christus Apostolos misit, quam ipse missus fuerat. Joan. xx. *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos* (1). » At ipse ad generalem confessionem, vel ore, vel signis aliis expressam, Absolutionem impertiebatur, neque singulorum peccatorum enumerationem exigebat, ut patet Luc. 7. de peccatrice, et Matth. 9. de paralytico: non igitur debent

(1) Joan. XX, 21.

Ministri a pœnitentibus exigere singulorum peccatorum enumerationem. »

Respondeo: verba illa: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos*, non ita accipienda esse, quasi eodem modo debuerint Apostoli omnia facere, quo a Christo ipso fiebant: alioqui enim non debuissent, Auctor. II. Apostoli baptizare in remissionem peccatorum, quia Christus sine Baptismo peccata remisit Magdalene, et paralytico; nec debuissent Act. 8. per impositionem manuum Spiritum sanctum dare, quia Christus non manus imponendo, sed insufflando Spiritum sanctum dedit, Joan. 20.

Igitur misit Christus Apostolos, sicut ipse missus fuerat a Patre: quia potestatem eis dedit ligandi, et solvendi, ut ipse a Patre acceperat: quæ est Chrysostomi expositio. Sed tamen accepit ipse ut Filius, et proinde talem, ac tantam, ut posset etiam sine Sacramentis justificare: dedit autem eam Apostolis, ut ministris, ac servis, ac per hoc longe minorem, et Sacramentis, aliisque mediis a se institutis alligatam.

Misit etiam Christus Apostolos, ut ipse a Patre missus fuerat, quia ad id eos misit, ad quod ipse fuerat missus, videlicet ad reconciliandos homines Deo, ad Evangelium prædicandum, ad Ecclesiam propagandam; quæ est expositio Cyrilli.

Denique misit Christus Apostolos, ut ipse a Patre missus fuerat, quia misit eos, non ad delicias, sed ad crucem, licet vehementer amaret: quemadmodum ipse a Patre infinito amore diligebatur, et tamen ad mundi gaudia mittebatur: quæ est explicatio S. Gregorii homil. 26. in Evangelia.

CAPUT XIX.

Diluitur II. objectio Kemnitii.

Secunda objectio Kemnitii habetur pag. 1007. usque ad pag. 1014. ubi argumentum ducit ex historia Nectarii, cujus hæc summa: « Confessio publica abrogata fuit, et mutata in privatam ab Episcopis, tempore Decii imperatoris, et postea, Confessio autem privata abrogata fuit tempore Necta-

rii: igitur nec publica, nec privata Confessio necessaria est jure divino; neque enim sancti illi Patres jus divinum tollere ausi fuissent. »

Confirmat etiam hoc argumentum Kemnitius ex historia Socratis lib. 3. cap. 19. ubi legitur mulierem quandam confessam esse Presbytero pœnitentiario *κατὰ μέρος*, id est, ex parte: ex quo sequitur, non fuisse tunc necessarium, confiteri omnia peccata integre jure divino. Confirmat rursus ex eadem historia, ubi legitur, unum fuisse Presbyterum pœnitentiarum in Ecclesia Constantinopolitana. Hinc enim colligimus, non fuisse necessarium eo tempore, ut singuli peccata omnia confiterentur; neque enim in tam ampla urbe, ubi erant 60. Presbyteri, tempore Justiniani, potuisset unus presbyter, tot ac tam longas Confessiones audire.

Respondeo: totum hoc argumentum ex imperitia cogmentatum esse. Nam quod primo loco Kemnitius dicit, Confessionem publicam abrogatam fuisse tempore Decii ab Episcopis, falsum est, et ex ignorantia manifeste profectum. Nam quod Sozomenus scripsit juxta fidem Cassiodori in hist. Tripartita, lib. 9. cap. 35. visum esse sacerdotibus ab initio, ut peccata tamquam in theatro panderentur: refert Kemnitius ad ea tempora, quæ Novatianam hæresim, et imperium Decii præcesserunt. Deinde, vult istam constitutionem de publica Confessione faciendam abrogatam fuisse ab Episcopis, qui fuerunt tempore hæresis Novatianæ, Decio imperante: et hæc esse appendicem illam, de qua loquitur Socrates.

Sed toto celo aberrat. Sozomenus enim cum dicit (juxta fidem Cassiodori) visum esse Episcopis, qui ab initio fuerunt, ut peccata tamquam in theatro panderentur, loquitur de constitutione facta tempore Novatianæ hæresis; non de aliqua alia priore: et hæc ipsa constitutio, non autem hujus constitutionis abrogatio, est appendix, de qua loquitur Socrates; proinde tantum abest, ut tempore Decii fuerit abrogata Confessio publica, ut potius tunc primum fuerit ab Episcopis imperata.

Id autem ita esse probatur primo. Si Episcopi tempore Decii abrogassent Confessionem publicam, et solum privatam retineri voluissent, ut Kemnitius dicit, illa non fuisset appendix, sive additio ad veterem canonem, sed potius detractio, sive abrogatio veteris canonis. At vera fuit additio atque

appendix, teste Socrate, ut eam etiam vocat Kemnitius, quam Episcopi tempore Decii fecerunt: ergo non abrogarunt Confessionem publicam, sed eam potius addiderunt ad privatam.

Secundo si tempore Decii abrogata fuisset Confessio publica, non potuisset accidere scandalum tempore Nectarii ex Confessione, neque ulla fuisset causa cur Nectarius Presbyterum pœnitentiarum de Ecclesia tolleretur: constat enim ex Socrate, scandalum illud ex publica Confessione mulieris natum esse.

Tertio, Sozomenus scribit, ab illis ipsis Episcopis constitutum fuisse Presbyterum pœnitentiarum, qui decreverant, peccata quasi in theatro publice esse pandenda. Sed Presbyterum pœnitentiarum constitutum fuisse tempore Decii, scribit Socrates: ergo decretum illud de Confessione publice faciendi, ab Episcopis illis editum est, qui fuerunt tempore Decii, non autem ab antiquioribus, ut Kemnitius, somniat.

Neque obstat, quod Sozomenus dicat, decretum, illud factum esse ab Episcopis, qui ab initio fuerunt: Nam qui fuerunt tempore Decii, dicuntur fuisse ab initio, quia proximi fuerunt temporibus Apostolicis, et multa antiquiores erant, quam esset Nectarius, qui decretum illorum sustulit, aut Sozomenus, qui sublatum retulit.

Quarto, Sozomenus scribit, decretum Episcoporum, qui ab initio fuerunt, quique Presbyterum pœnitentiarum constituerunt, a Nectario abrogatum fuisse. Constat autem ex Socrate, a Nectario abrogatum decretum Episcoporum, qui tempore Decii Ecclesias gubernabant: iidem igitur sunt Episcopi, qui ab initio apud Sozomenum, et qui tempore Decii apud Socratem fuisse dicuntur. Quare appendix, de qua loquitur Socrates, est ipsa constitutio, de qua loquitur Sozomenus, non autem ejus abrogatio, ut sine ulla causa fingit Kemnitius.

Porro hoc fundamento everso, ruit ædificium totum argumenti Kemnitiani. Nam quod secundo loco Kemnitius affirmat, Confessionem privatam abrogatam fuisse a Nectario, falso nititur fundamento, quod videlicet appendix ad veterem canonem, quam Nectarius sustulit, fuerit mutatio Confessionis publicæ in privatam. Præterea cap. 14, demonstravimus contra Calvinum, Confessionem publicam, non autem privatam, a Nectario abrogatam fuisse.

Quod etiam Kemnitius dicit in confirmatione prima; mulierem quamdam confessam esse ex parte, non autem integre: ex per-versa interpretatione græcæ vocis natum est: illud enim *κατὰ μέρος*, non significat hoc loco, ex parte, sed particulatim, ut reddidit Joannes Christophorus, omnium iudicio Græcæ linguae peritissimus. Ex quo intelligimus, feminam illam confessam ille in particulari omnia peccata, ut Catholici faciunt, non autem generatim, ut faciunt Lutherani.

Quod denique in 2. confirmatione Kemnitius addit, non potuisse tot Confessiones ab uno Presbytero audiri, jam supra explicitum est in solutione 2. objectionis Calvinii cap. 14 ubi ostendimus, Presbyterum illum, non omnium penitentium Confessiones audire debuisse, sed eorum tantum, qui publicam Penitentiam agebant.

CAPUT XX.

Dilatatur III. objectio Kemnitii, et simul objectiones Brentii.

Tertia objectio Kemnitii, quæ habetur pag. 1019. sumitur a testimoniis Patrum: ac præter loca quædam S. Joannis Chrysostomi, ad quæ responsum est supra cap. 14. adducit primo Cassianum, qui collat. 20. cap. 8. sic loquitur: « Quod si verecundia retrahente revelare coram hominibus erubescis, illi quem latere non possunt confiteri jugi supplicatione non desinas, qui et absque ullius verecundiæ publicatione curare, et sine improprio peccata donare consuevit. »

Sed non potest dubium esse, quin Cassianus doctorem suum Chrysostomum secutus sit, et ideo in eundem sensum hæc ejus verba accipienda sint, in quem accipienda esse demonstravimus verba Chrysostomi cap. 15. quamquam Cassiani verba facilius explicentur, cum nihil adjunctum habeant, unde excludi videatur Confessio privata. Quod enim ille dicit in numero multitudinis: « Si revelare coram hominibus erubescis, » ad Confessionem publicam pertinet, quæ coram multis fieri solebat: quod autem addit, Deo esse confitendum, commode accipi potest de Confessione, quæ fit Deo per sacerdotem. Nam circumstantiæ illæ: « Qui

et absque verecundiæ publicatione, et absque improprio peccata donare consuevit, » satis aperte indicant, Confessionem illam notari ex qua publicatio, et improprium sequebatur: quæ duo longe absunt a Confessione secreta, quæ fit uni soli, ut locum Dei tenet.

Secundo loco adducit Origenem, qui homil. 2. in Levit. enumerat varios modos, quibus peccata purgantur, et inter eos ponit Confessionem, quæ fit sacerdoti: ex quo sequitur, ut licet Confessio peccatorum sacerdoti facta, sit utilis, non sit tamen necessaria.

Sed facilis est responsio. Modi siquidem illi, quos eo loco ponit Origenes, non sunt omnes et singuli per se sufficientes ad peccati remissionem, sed plerique eorum includunt alios, saltem in voto: hi sunt enim modi, quos ille enumerat: « Baptismus, Martyrium, Eleemosyna, Injuriarum condonatio, Conversio peccatoris, Caritas, et Penitentia, sive Confessio. » Certum autem est, solam Eleemosynam, aut injuriarum condonationem, aut cætera, quæ ibi enumerantur sine Baptismo in re vel in voto, non sufficere ad justificationem, licet suo modo juvent: et quemadmodum non baptizatis illa non sufficiunt sine Baptismo, ita etiam baptizatis illa non sufficiunt sine Confessione, in re, vel in voto. Denique observent Lutherani, inter tot modos ab Origene numeratos, nullum locum fidei esse tributum, cui soli tribuere solent ipsi justificationem: ex quo admittere vel inviti coguntur, nullum eorum modorum per se solum sufficere.

Huc referri possunt duo alia testimonia Patrum, quæ omissa sunt a Kemnitio, sed citata a Brentio in Confessione Wirtembergensi cap. de Confessione.

Primum testimonium est Augustini lib. X. Confess. cap. 3. ubi sic legitur: « Quid mihi est cum hominibus, ut audiant Confessiones meas, quasi ipsi sanaturi sint omnes languores meos: curiosum genus ad cognoscendam alienam vitam, desidiosum ad corrigendam suam? »

Sed hoc nihil est aliud, nisi simplicibus imponere: nemo enim libros illos legit, qui nesciat, Confessionem, de qua loquitur Augustinus, non esse Confessionem Sacramentalem, sed confessionem peccatorum prætorum, ac per Baptismum dignissimum, ad finem institutam, ut inde cognoscatur et laudetur misericordia Dei.

Alterum testimonium est Ambrosii lib. X. in Luc. cap. 96. ubi sic legitur: « Petrus doluit, et flevit, quia ut homo erravit, non invenio quid dixerit, invenio quod flevit, lacrymas ejus lego, Satisfactionem non lego. » Et infra: « Lavent lacrymæ delictum, quod voce pudor est confiteri. »

Respondeo primum, eo tempore nondum institutam fuisse Confessionem sacramentalem, ac per hoc nihil esse mirum, si Petri confessio non legatur. Dico deinde S. Ambrosium loqui de lacrymis, quæ Confessionem quandam continent, ut cum quis convictus erroris ab alio, non voce, sed lacrymis fateatur errorem. Sic enim S. Petrus, cum sciret Christo notum fuisse crimen suum, non voce, sed lacrymis confessus est: id quod omnino sufficit in Confessione, quæ fit Deo, qui omnia novit. Quod autem S. Ambrosius in lacrymis B. Petri confessionem agnovit, perspicuum est ex illis verbis: « Maluit Petrus suum accusare peccatum, ut justificaretur fatendo, quam gravaretur negando. Justus enim in principio accusator est sui: et ideo flevit. » Item ex illis: « Verecundia lacrymæ sine horrore culpam loquuntur: lacrymæ crimen sine offensione verecundiæ fatentur. » Quæ omnia accipienda sunt de Confessione quæ fit Deo, aut etiam homini, qui crimen antea novit.

CAPUT XXI.

Solvitur IV. objectio Kemnitii.

Quarta Kemnitii objectio habetur pag. 1024. ubi sex causæ numerantur, ob quas Lutherani rejecerunt Confessionem, in qua enumerantur omnia peccata: « Hæc est, inquit, vetus illa carnificina conscientiarum, quam gladio Spiritus Ecclesiæ nostræ excuserunt, propter multas gravissimas causas, Primo, quia imponitur conscientis, cum nec Christi, nec Apostolorum, vel præceptum, vel exemplum habeat. Secundo, nullam in verbo Dei promissionem habet. Tertio, Evangelium transformat in legem: statuit enim remissionem pendere ex enumeratione. Quarto, gratiæ condonationis substituit meritum enumerationis, et Satisfactionis. Confessionem meri-

toriam esse ad culpæ remissionem, pœnæ diminutionem, paradisi apertionem, et salutis fiduciam, Scholastici expresse tradunt. Quinto, conscientiam adducit in dubitationem, et desperationem, scrupulosa illa enumeratione: videns enim se non posse omnia delicta colligere, nunquam acquiescit: dubitatio vero extinguit fidem. Sexto, exigit rem impossibilem, constat enim plurima peccata nos, intelligere, nec meminisse, juxta illud, Delicta quis intelligit. »

Respondeo; tam esse veras istas causas, quam est elegans illa sententia, qua dicitur, carnificina gladio excuti. Ac primam quidem causam falsam esse, cognosci potest ex illis, quæ supra a nobis disputata sunt, ubi ex Evangelio, ex Actis Apostolorum et ex epistolis Pauli, Joannis et Jacobi, Confessionem deduximus omnium peccatorum.

Secundam causam falsam esse, testantur illa verba Domini Joan. XX: *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt* (1). Neque enim (ut supra docuimus) scire possunt Sacerdotes, quæ peccata remittere, et quæ retinere eos oporteat, nisi peccata ipsa plene atque integre noverint. Item illa I. Jo. I: *Si confiteamur peccata nostra, fidelis est et justus, ut remittat nobis peccata nostra* (2).

Tertia causa calumniam manifestam, ac mendacium continet. Neque enim ita pendere remissionem ab enumeratione, Catholici docent, ut nisi quis omnia peccata enumerare poterit, reconciliari nequeat: siquidem facile potest accidere, et vel propter oblivionem, vel propter ignorantiam, vix minimam partem suorum criminum quis aperiat, et tamen absolvitur, et vere absolutus creditur ab omnibus peccatis.

Neque vero Evangelium in legem convertit, quicumque conditionem alicujus operis exigit ad justificationem, nisi totum Evangelium negare velimus. Quid enim sonant verba illa: *Nisi quis renatus fuerit etc.* Joan. III. et, *Nisi manducaveritis carnem filii hominis etc.* Joan. VI. et, *Nisi Penitentiam habueritis etc.* Luc. XIII. et, *Si vis ad vitam ingredi serva mandata,* Matth. XIX (3), et alia permulta, nisi conditionem? Deinde si Evangelium in legem converteret, quicumque diceret remissionem peccatorum, pendere aliquo modo ab enumeratione, quæ fit in Confessione coram Sacerdote, in eundem errorem

(1) Joan. XX, 23. — (2) I Joan. I, 9. — (3) Joan. III, 5; Joan. VI, 54; Luc. XXIII, 3; Matth. XIX, 17.

incideret, qui diceret, remissionem pendere ab enumeratione, quæ fit in confessione coram Deo. At hoc ipsum, ex doctrina veterum Patrum, disertis verbis affirmat Kemnitius pag. 982. ubi sic loquitur : « Dicunt Patres peccata confessione revelanda, in specie expendenda, curiosius discutienda, explicanda, detegenda, enumeranda : dicunt peccata solvi per Confessionem ; impossibile esse salvari citra Confessionem. Sed Chrysostomus addit interpretationem ; hæc intelligenda esse non de externa Confessione homini facienda, sed de interiori, quæ fit Deo. » Hæc ille.

Non disputo nunc, an sententiæ Patrum patiantur interpretationem istam, et num ad eam solam Confessionem pertineant, quæ Deo fit : sed tamen nemo, opinor, tam exors erit, qui non videat Kemnitium ex sententiâ Patrum id admittere, quod paulo post in Catholicis reprehendit, nimirum remissionem ab enumeratione pendere.

Quarta causa similis est tertiæ. Scholastici enim Doctores tradunt quidem, multum conferre tum Confessionem, tum Satisfactionem ad salutem ; sed nec dicunt, per Confessionem nos mereri remissionem peccatorum, nisi forte ex congruo, nec substitunt meritum enumerationis gratuite condonationi : hæc enim mendacia Kemnitii, non Theologorum sententiæ sunt.

Porro encomia Confessionis longe majora extant apud Patres, quam apud ullos Scholasticos, ut mirum sit, Kemnitium ea in Scholasticis reprehendere, quæ negare non potest, multo uberius in antiquis Patribus inveniri. Ac ut pauca exempli gratia referam : S. Ambrosii est illa sententiâ lib. II. de Penitentia cap. 6 : « Solvit criminum nexus verecunda confessio peccatorum. » S. Paciani verba sunt, in Parenesi ad Penitentiam : « Gehennam recordemini, quam

vobis exomologesis extinguit. » S. Joannis Chrysostomi est illud homil. 20. in Genes : « Confessio peccatorum abolitio est delictorum, » qui etiam hom. 5. in Gen. antea dixerat, Confessione peccata lavari, et fiduciam salutis in fine præberi.

Ac (ut omittam cætera) nonne ipse Kemnitius paulo ante ex Patribus annotavit, peccata solvi per Confessionem, et impossibile esse sine Confessione salvari ? Neque refert, quod Patrum sententiâ Kemnitius intelligendas esse velit, de Confessione, quæ fit Deo. Nam si gratuite condonationi repugnaret virtus et efficacia, quam tribuunt Scholastici Confessioni, quæ fit Sacerdoti ; repugnaret etiam virtus et efficacia, quam tribuunt Patres Confessioni, quæ fit Deo : utraque enim Confessio est opus nostrum.

Quinta et sexta causa, quod illa enumeratio sit impossibilis, et ad desperationem adducat, jam supra refutatae sunt, et rursus ex ipso Kemnitio refutari possunt. Nam si enumeratio in Confessione, quæ coram Sacerdote faciendâ est, in desperationem adducit, et impossibilis est, idem profecto dici poterit de enumeratione in Confessione coram Deo, vel potius longe facilius desperabunt, qui coram Deo, qui falli nullo modo potest, omnia peccata enumerare debebunt quam ii, qui coram hominibus id facturi erunt.

Admisit autem Kemnitius pagina 982. peccata coram Deo in specie explicanda, enumeranda et confitenda esse, et citra istam Confessionem impossibile esse hominem salvari. Quare necessario jam cogitur, aut carnificiam illam, quam gladio spiritus excusisse jactaverat, amplecti, ac tueri : aut certe concedere, enumerationem, quam Catholici exigunt, neque impossibilem esse, neque ad desperationem adducere, neque carnificiam nominari posse.

CONTROVERSIARUM

DE PŒNITENTIA

LIBER QUARTUS

IN QUO DE SATISFACTIONE AGITUR.

Restat Satisfactio, quæ tertia est Pœnitentiæ pars, de qua breviter disseremus, tum quod hæc disputatio fere pertineat ad locum de Justificatione, quem tomo 4. reservamus ; tum quod Adversarii Catholicorum disputationibus eruditi, aut convicti, multa jam concedant, quod attinet ad Satisfactionem, de quibus acerrime antea dimicabant.

Porro universa hæc disputatio tribus partibus continetur. *Primum* enim explicandus est controversiæ status. *Deinde* quoniam statu controversiæ explicato, quinque existent quæstiones, tractandæ erunt singulæ seorsum. *Postremo* dissolvenda erunt argumenta, quæ ab adversariis afferuntur.

num nullum acceperit. Quocirca Deo nihil restitui potest, cum ipse damnum nullum patiatur : potest tamen eidem satisfieri, cum injuria a nobis afficitur. Itaque restituito in rebus Satisfactio in actionibus versatur : et restituitur justitiam restituito quoad æqualitatem rerum, ut eum ea quæ furto ablata sunt redduntur : restituitur Satisfactio justitiam quoad æqualitatem actionum, ut eum is qui alium contumelia affecerat, ab eo veniam petat.

Quemadmodum autem justitia, quæ in actionibus versatur, duplex est ; ita duplex etiam est Satisfactio. Alia justitia est, quæ versatur in absoluta, et perfecta æqualitate ; ut eum tantum honoris unus alteri tribuit, quantum ejus dignitas absolute exigit. Alia est justitia, quæ non consistit in perfecta, et absoluta æqualitate sed in æqualitate imperfecta, quæ ex pacto, aut donatione, vel acceptatione alterius pendet ; veluti cum quis eum

CAPUT PRIMUM.

Status controversiæ explicatur.

Ut igitur controversiâ de Satisfactione intelligatur, animadvertendum est, Satisfactionem nihil esse aliud, nisi actionem, quæ is qui alterum læsit, tantum facit, quantum satis est ad injuriam compensandam ; sive quantum is qui læsus est, juste exigit.

Ex quo sequitur, ut non sit idem Restitutio, quod Satisfactio. Restituere enim, est cessare ab injuria, non injuriam factam rescire : nam qui rem alienam invito Domino retinet, tandem facit injuriam, donec rem illam non reddat. Ad hæc restituito respicit damnum reipsa illatum : Satisfactio personam injuria affectam, etiamsi illa dam-